

ПОДАРУНОК ЧИ ХАБАР: ТОНКА МЕЖА. ЯК НЕ ПОМИЛИТИСЯ?

Із цієї консультації ви дізнаєтесь, як відрізнити подарунок від хабара, як діяти, якщо вам пропонують хабар, яку відповідальність несе особа в разі отримання хабара всупереч чинному законодавству?

Що таке подарунок у розумінні Закону?

Вступаючи на державну службу, особа, крім прав та обов'язків державного службовця, свідомо й добровільно приймає встановлені законодавством антикорупційні обмеження і заборони та зобов'язується неухильно їх дотримуватися, уникаючи дій, які можуть розглядатись як підстава підозрювати її в корупції. Проте так часто буває, що на свято або навіть просто від щирого, як то кажуть, серця посадовій особі приносять подарунок. Як же відрізнити подарунок від хабара? Між цими поняттями дуже тонка грань. І законодавством встановлено чіткі критерії. Пояснимо це докладніше.

Отримання подарунків може бути передумовою вчинення корупційних діянь і пов'язаних із ко-

рупцією правопорушень. Адже посадова особа використовує свої владні повноваження на користь третіх осіб або безпосередньо так званих дарувальників.

Одним із законодавчо встановлених обмежень для осіб, уповноважених на виконання функцій держави (держслужбовців), є обмеження щодо отримання дарунків (пожертв).

Тлумачення терміна «подарунок» міститься у ст. 1 Закону від 14.10.14 р. № 1700-VII «Про запобігання корупції» (далі – Закон № 1700):

- **подарунок** – це грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/отримують безплатно або за ціною, нижчою від мінімальної ринкової;

- **ринкова ціна** – домінуюча на ринку у відповідному часовому відрізьку ціна на товар (послуги, роботи). Вона встановлюється безпосередньо на вільному конкурентному ринку під впливом співвідношення попиту і пропозиції.

Що може виступати як подарунок?

Згідно зі ст. 718 Цивільного кодексу **дарунком** можуть бути рухомі речі, зокрема гроші та цінні папери, а також нерухомі речі. Дарунком можуть бути також майнові права, якими уже володіє дарувальник або які можуть виникнути в майбутньому.

Крім того, **подарунком** вважаються і різноманітні види майнових прав, а також ювелірні прикраси, культурні цінності, транспортні засоби, комп'ютерна та побутова техніка, меблі, зброя, талони на паливо, туристичні путівки, квитки на розважальні заходи, на проїзд у літаку тощо.

Для більшості осіб прийняти подарунок – цілком звична та приємна справа. Однак отримання подарунка особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та особами, які для цілей Закону № 1700 прирівнюються до таких осіб, може вплинути на прийняття ними певних рішень, що суперечать інтересам держави.

Що може отримати держслужбовець як подарунок, а що ні?

У ст. 23, 24 Закону № 1700 чітко визначено правила та обмеження щодо отримання подарунків держслужбовцями.

Зокрема, **забороняється**:

- безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, отримувати подарунки для себе чи близьких осіб від юридичних чи фізичних осіб у зв'язку зі здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;
- безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, отримувати подарунки для себе чи близьких осіб від юридичних чи фізичних осіб, якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи;
- приймати подарунки, вартість яких перевищує один прожитковий мінімум (далі – ПМ), установлений для працевдатних осіб на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, перевищує

два розміри ПМ, установленого для працевдатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки.

Відповідно до абзацу четвертого ст. 7 Закону від 14.11.19 р. № 294-ІХ «Про Державний бюджет України на 2020 рік» ПМ для працевдатних осіб цього року становить:

- із 1 січня – 2 102 грн;
- із 1 липня – 2 197 грн;
- із 1 грудня – 2 270 грн.

Звертаємо увагу! Сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом 2020 року, не повинна перевищувати 4 204 грн.

Передбачене обмеження щодо вартості подарунків **не поширюється** на подарунки, які:

- даруються близькими особами;
- отримуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, виграші, призи, премії, бонуси.

Близькі особи – це члени сім'ї суб'єкта, зазначеного у ч. 1 ст. 3 цього Закону № 1700, а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта (ст. 1 Закону № 1700).

До **особистих** можуть бути віднесені подарунки, отримані від близьких осіб, давніх друзів та добрих знайомих, які дарують їх з нагоди, наприклад, дня народження, ювілею або загальнонавчального свята (Новий рік, Міжнародний жіночий день, День захисника України тощо) за умови, що їхні подарунки не впливатимуть на прийняття особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, окремими прирівняними до них особами неправомірних рішень або не створюватимуть враження, що це може впливати на їхні рішення.

Якщо вартість подарунка від близької особи перевищує:

- 5 ПМ (10 510 грн), то він має бути відображений у щорічній декларації;

- 50 ПМ (105 100 грн), про його отримання треба вказати в повідомленні про суттєві зміни в майновому стані.

Як слід учинити, якщо подарунок пропонують із корисною метою?

Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняні до них особи в разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка, незважаючи на приватні інтереси, **зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:**

- відмовитися від пропозиції;
- за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію;
- залучити свідків, якщо це можливо, зокрема з-поміж співробітників;
- письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Відповідно до ч. 2 ст. 52 Закону № 1700 отримання доходу, придбання майна або здійснення видатків на суму, яка перевищує 105 100 грн, є суттєвою зміною у майновому стані суб'єкта декларування. У десятиденний строк із моменту отримання доходу, придбання майна або здійснення видатків суб'єкт декларування зобов'язаний повідомити про це НАЗК шляхом подання повідомлення про суттєві зміни в майновому стані до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Ця норма застосовується до суб'єктів декларування, які:

- є службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище (перелік таких осіб наведено у примітці до ст. 50 Закону № 1700);

- обіймають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків (перелік цих посад затверджено рішенням НАЗК від 17.06.16 р. № 2).

Яку відповідальність передбачено за отримання хабара?

Питання порушення встановлених законом обмежень та заборон щодо отримання подарунків посадовими особами в Україні регулюються нормами КУпАП (ст. 172⁵) та Закону № 1700.

За порушення обмежень, передбачених ст. 23 Закону № 1700, ст. 172⁵ КУпАП, можуть застосовуватися такі **адміністративні стягнення:**

1. За перше порушення встановлених норм – штраф у розмірі від 100 до 200 НМДГ (від 1 700 до 3 400 грн). За повторне порушення протягом року – штраф у розмірі від 100 до 400 НМДГ (від 1 700 до 6 800 грн) із конфіскацією подарунка та позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю строком на 1 рік.

2. За вчинення дій або прийняття будь-яких рішень на користь особи, яка подарувала подарунок, ст. 172⁷ КУпАП передбачено:

- штраф у розмірі від 100 до 800 НМДГ (від 1 700 до 13 600 грн);
- позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю строком на 1 рік.

Отримання неправомірної вигоди за вчинення або невчинення дій із використанням службового становища (повноважень) **є злочином**, який карається згідно зі ст. 368 Кримінального кодексу, а саме:

- штрафом у розмірі від 1 000 до 1 500 НМДГ (від 17 000 до 25 500 грн);
- арештом на строк від 3 до 6 місяців;
- позбавленням волі на строк від 2 до 12 років;
- позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю строком до 3 років;
- конфіскацією майна.

ВИСНОВКИ

Щоб не мати проблем у вигляді протоколу про адміністративне або/та кримінальне правопорушення, держслужбовці повинні дотримуватися вимог чинного антикорупційного законодавства та не перетинати тонку межу між подарунком та хабарем.